

met belvizek teheráruforgalma 1927-ben. — A birodalmi pénzügyek. — Az 1927. évi ki- és bevándorlások a Németbirodalomban. — A rokkantbiztosítási ügyek gyógysegélyezés 1926-ban.

Zeitschrift für die gesamte Staats-

wissenschaft (84. köt. 2. f., Tübingen 1928, ném.). — *Vogel H.*: Statika és dinamika, mint az elméleti közgazdaságtan alapproblémái. — *Moll B.*: Vállalkozói nyereség és munkabér. — *Tschierschky S.*: Kartellek és koncernek.

◎ E G Y É B ◎

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Nem és életkor.

Sexe et âge.

Az álló népességnek a különböző demográfiai szempontok (nem, kor, családi állapot, nemzetiség, vallás, foglalkozás, műveltség, stb.) szerinti megoszlására vonatkozó adatok a múlt évszázad közepétől kezdve már elég széles körben adnak lehetőséget nemzetközi összehasonlításokra. Több állam adatai visszanyúlnak 1800-ig, sőt néhány vonatkozásban — főleg északi államoknál — elfogadható adatok vannak ezt megelőző időből is.

A nemek megoszlásáról rendelkezésre álló adatok azt tanúsítják, hogy a nőtöbbség régebben is jellemző vonása volt a legtöbb állam népszételelének. (I. tábla.)

Amaz államok között, amelyeknek a nemek arányáról 1850. körüli és korábbi adatai vannak,

csupán az Egyesült Államokban találkozunk a férfinem számbeli túlsúlyával.

Tudvalévő, hogy az az ok, amely az Egyesült Államokban a férfitöbbséget előidézi, az államok jelentős csoportjában — főleg Európában — viszont a nőtöbbség egyik főforrása.

A nőtöbbség másik fontos okozójára is rávilágítanak adataink. A férfinemet, különösen annak közép-korosztályait, a női nemnél erősebb mértékben apasztja nagyobb exponáltságuk az élettel való küzdelemben: veszedelmesebb és terhesebb foglalkozásuk, alkoholizmus, bűnözés, háború.

A világháború után az 1920-as adatok szerint az 1000 férfira eső nők arányszáma általában magasabb, mint a korábbi időszakokban. Míg a világ-

I. Az 1000 férfira eső nők aránya.

Proportion pour 1000 hommes des femmes.

O r s z á g — P a y s	<i>Autour de</i>			1900	¹⁾ 1920
	1800	1850	1880		
	k ö r ü l				
Portugália — <i>Portugal</i>		1.088	1.092	1.093	1.112
Franciaország — <i>France</i>	1.055	1.011	1.005	1.033	1.104
Nagy Britannia és Írország — <i>Gr.-Bretagne et Irlande</i>		1.065	1.058	1.031	1.085
Svájc — <i>Suisse</i>	1.018	1.024	1.041	1.038	1.074
Németország — <i>Allemagne</i>			1.039	1.032	²⁾ 1.067
Spanyolország — <i>Espagne</i>	1.019	1.018	1.045	1.049	1.063
Magyarország — <i>Hongrie</i>		1.023	1.018	1.009	1.062
Dánia — <i>Danemark</i>	1.017	1.033	1.036	1.053	1.053
Norvégia — <i>Norvège</i>	1.090	1.041	1.061	1.083	1.053
Svédország — <i>Suède</i>	1.095	1.064	1.061	1.049	1.037
Belgium — <i>Belgique</i>		1.005	1.001	1.013	1.032
Olaszország — <i>Italie</i>			995	1.010	1.028
Finnország — <i>Finlande</i>	1.056	1.056	1.044	1.021	1.027
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	1.045	1.039	1.023	1.025	1.013
Bulgária — <i>Bulgarie</i>			965	961	1.002
Görögország — <i>Grèce</i>			994	²⁾ 987	986
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>		955	962	958	961

¹⁾ Mai terület — *Territoire actuel.* — ²⁾ 1907. — ³⁾ 1925.

háborúban résztvevő államok arányszáma felszökik, néhány semleges államnál az arányszám csökkenése is tapasztalható.

Habár a rendelkezésünkre álló legrégebb adatokat az 1920-as adatokkal összevetve, a növekedés az államok többségében megfigyelhető, meg kell állapítanunk, hogy a növekedés ez a fokozódása csupán a világháború következménye s a vizsgált időszak folyamán — 1800 és 1920 között — mint általános tendencia nem jelentkezett. Sőt, ellenkezőleg. Ha a nemek arányára vonatkozó adatok alakulását csak 1900-ig vizsgáljuk, az államok többségében inkább a nők számarányának az egyensúlyi állapot felé való visszatolódása észlelhető.

Az Egyesült Államokon kívül van még egy-két állam, amelyben a férfinem számaránya — leg-

alább is az utolsó évtizedekben — kedvezőbb volt. Európában különösen a déli fekvésű államokban fordul ez elő (Görögország, Románia, Szerbia). A déli államok férfitöbbletének oka elsősorban annak tulajdonítható, hogy a déli éghajlat alatt a női népesség korábban öregszik, kevésbé ellenállóképes, mint a mérsékelt és északi égöv alatt fekvő államokban. A korábban férfitöbbletet mutató Olaszország és Bulgária a női többlettel bíró országok sorába lépett.

Azt, hogy a női többlet előidézésében igen fontos szerepe van a kenyérkeresettel, az életküzdelemmel járó veszélyeknek és a kivándorlásnak, amelyek elsősorban a férfinemet s annak is produktív korosztályait apasztják, igazolják a *férfi- és a női nem kormegoszlására vonatkozó adatok is.* (II. tábla.)

II. Az 1000 férfira eső nők aránya az egyes korcsoportokban.

Proportion pour 1000 hommes des femmes dans les différents groupes d'âges.

K o r Â g e	Svédország — <i>Suède</i>					Finnország — <i>Finlande</i>				Dánia <i>Danemark</i>		Németalföld <i>Pays-Bas</i>		Belgium <i>Belgique</i>	
	<i>Autour de</i>			1900	1920	<i>Autour de</i>		1900	1920	<i>Autour de</i>	1920	<i>Autour de</i>	1920	<i>Autour de</i>	1920
	1750	1800	1850			1800	1850			1850		1920		1850	
	körül					körül				körül				körül	
0—4 éves ans	1.008	1.005	986	966	958	996	1.000	979	964	996	979	986	963	986	976
5—9	1.002	1.003	996	967	963	1.013	1.001	988	966	976	986	979	973	975	994
10—14	1.013	1.012	998	977	959	1.024	1.018	987	975	974	988	981	977	957	995
15—19	1.035	1.026	998	959	969	1.034	1.017	981	981	981	1.001	997	980	975	998
20—24	1.076	1.046	1.017	974	980	1.056	1.028	986	1.024	1.133	1.078	1.039	1.011	991	1.008
25—29	1.120	1.101	1.024	1.027	1.030	1.048	1.023	993	1.028	1.080	1.099	1.028	1.032	984	1.056
30—34	1.139	1.102	1.044	1.094	1.063	1.069	1.029	1.000	1.022	1.010	1.094	1.036	1.042	989	1.039
35—39	1.144	1.125	1.075	1.121	1.060	1.077	1.052	1.013	1.018	989	1.076	1.048	1.035	975	1.014
40—44	1.177	1.137	1.093	1.138	1.056	1.072	1.075	1.023	1.028	1.006	1.062	1.055	1.036	951	1.016
45—49	1.189	1.159	1.124	1.124	1.067	1.109	1.090	1.043	1.034	1.020	1.054	1.068	1.040	961	1.021
50—54	1.286	1.193	1.163	1.145	1.118	1.120	1.120	1.084	1.063	1.047	1.101	1.085	1.041	1.103	1.033
55—59	1.409	1.215	1.228	1.166	1.154	1.143	1.165	1.119	1.120	1.091	1.126	1.185	1.043	1.277	1.061
60—64	1.503	1.294	1.336	1.191	1.183	1.173	1.249	1.155	1.177	1.155	1.157	1.241	1.056	1.169	1.113
65—69	1.506	1.348	1.430	1.192	1.191	1.230	1.350	1.213	1.230	1.221	1.153	1.248	1.087	1.144	1.188
70—74	1.551	1.404	1.512	1.235	1.230	1.227	1.467	1.288	1.317	1.193	1.191	1.263	1.126	1.121	1.245
75—79	1.671	1.518	1.639	1.277	1.293	1.254	1.585	1.383	1.391	1.317	1.199	1.293	1.160	1.142	1.304
80—84	1.678	1.625	1.795	1.368	1.388	1.339	1.741	1.598	1.456	1.430	1.297	1.336	1.248	1.177	1.458
85—89	1.524	1.761	2.114	1.632	1.465	1.304	2.055	1.928	1.567	1.682	1.407	1.362	1.331	1.274	1.596
90—	1.666	3.239	2.521	2.310	1.773	1.470	2.736	2.338	2.282	1.885	1.845	1.527	1.551	1.351	1.596
Összesen - Total	1.127	1.091	1.064	1.049	1.037	1.056	1.056	1.021	1.027	1.033	1.053	1.039	1.013	1.005	1.032

A férfiak és a nők számaránya a 20 éven aluli népesség körében eléggé kiegyensúlyozott, sőt a legifjabb korosztályokban — főképp a fiúszületési többlet folytán — a legtöbb államban fiútöbbletet találunk. A közép- és magasabb korosztályokban szinte szabályos fokozódással csökken a férfiak aránya, úgyannya, hogy a legöregebb korosztályokban egyes államokban a nők száma kétszer, sőt háromszorannyi, mint a férfiaké. Az öregkorú nők nagy túlsúlya — ha nem is ily túlzott mértékben — annyira szembeszökő törvényszerűséggel jelentkezett a múltban is, hogy a legidősebb korcsoportokba tartozó egyének aránylag csekély

száma s korbevállásuk kevésbé megbízható volta e korcsoportok arányszámainak kiszámításánál lényeges hibaforrást aligha okozott.

III. sz. táblázatunkban a főkorcsoportok adatait mutatjuk be, tekintet nélkül a nemi megoszlásra. Ily vonatkozásban a régi adatok már jóval teljesebbek, mint a nemek arányának és a kormegoszlásnak részletes kombinatív adatai.

Hogy az egyes fő korcsoportok részesedési arányának alakulását könnyebben áttekinthessük, vagyis megállapíthassuk, hogy az idők folyamán történt-e eltolódás a világ népességének kormegoszlásában, a 15 éven aluliak, a 15—59 évesek és az

III. Kormegoszlás.

Répartition par âge.

O r s z á g P a y s	A u t o u r d e												1920 ¹⁾		
	1840			1860			1880			1900					
	k ö r ü l														
	0-14	15-59	60-	0-14	15-59	60-	0-14	15-59	60-	0-14	15-59	60-	0-14	15-59	60-
évesek az össznépeség %-ában — ans, en % de la population totale															
Nagy-Britannia és Írország — Gr.-Bretagne et Irlande				35.9	56.1	8.0	36.3	55.8	7.9	32.3	59.9	7.8	28.1	62.1	9.8
Dánia — Danemark	32.8	58.7	8.5	33.7	58.2	8.1	33.8	56.6	9.6	33.9	56.2	9.9	31.2	58.5	10.3
Finnország — Finlande	34.5	58.5	7.0	35.0	57.5	7.5	34.6	58.3	7.1	34.5	57.3	8.2	31.7	59.2	9.1
Ausztria — Autriche				31.2	63.1	5.7	34.0	58.4	7.6	34.4	57.5	8.1	25.0	64.8	10.2
Németország — Allemagne				43.5 ³⁾	48.8 ³⁾	7.7 ³⁾	35.5	56.6	7.9	34.8	57.4	7.8	28.5	62.9	8.6
Franciaország — France	27.3 ²⁾	62.5 ²⁾	10.2 ²⁾	27.1	62.1	10.8	27.0	60.7	12.3	26.1	61.5	12.4	22.7	63.6	13.7
Amerikai Egyesült Államok — Etats Unis d'Amérique				40.6	55.1	4.3	38.1	56.3	5.6	34.5	59.1	6.4	31.8	60.7	7.5
Norvégia — Norvège				34.9	56.1	9.0	34.6	56.4	9.0	35.4	53.7	10.4	32.1	56.9	11.0
Magyarország — Hongrie				35.3	60.3	6.3	35.0	58.7	6.3	35.6	56.8	7.6	30.6	60.4	9.0
Németalföld — Pays Bas	33.4 ²⁾	58.9 ²⁾	7.7 ²⁾	32.3	59.1	8.5	35.1	56.2	8.7	34.8	55.9	9.3	32.6	58.6	8.8
Spanyolország — Espagne	35.5	59.0	5.5	35.8	58.7	5.5	30.5	61.5	8.0	33.5	57.6	8.9	32.3	58.2	9.5
Svédország — Suède	33.6	58.6	7.8	33.5	58.3	8.2	32.6	58.0	9.4	32.4	55.7	11.9	39.3	58.5	12.2
Svájc — Suisse				29.6	62.0	8.4	31.9	59.2	8.9	31.0	59.7	9.3	27.9	62.8	9.3
Belgium — Belgique	32.3 ²⁾	58.7 ²⁾	9.0 ²⁾	30.3	60.9	8.8	33.5	56.7	9.8	31.7	58.8	9.5	25.0	64.8	10.2
Portugália — Portugal				33.9	59.0	7.1	33.8	59.0	7.2	33.8	56.6	9.6	32.8	57.8	9.4
Átlag — Moyenne:	(32.8)	(59.2)	(8.0)	34.2	58.3	7.5	33.8	57.8	8.4	33.2	57.6	9.2	29.5	60.6	9.9

1) Mai terület. — Territoire actuel. — 2) 1850. — 3) 1870.

ennél idősebbek korcsoportjának részesedési százalékaiból minél több államra vonatkozóan átlagot számítottunk.

E végső eredmények szerint a fő korcsoportok alakulásában az utolsó 60 év folyamán bizonyos irányvonalak figyelhetők meg. (Az 1840. körüli időből csak kevés állam népességének kormegoszlása lévén ismeretes, az ezidőre kiszámított átlag figyelembevételétől el kell tekintenünk.)

A kormegoszlás adatait 1860. óta 20 évenként vizsgálva, megállapítható, hogy a 15 éven aluliak korcsoportjának arányszáma 1860. óta állandóan fogyott. 1860. körül e korcsoport részesedési százaléka az össznépeségben átlag 34.2 volt, 1880-ban 33.8, 1900-ban 33.2, 1920-ban pedig aláesik 29.5-re. Az utolsó periódusban észlelhető nagy csökkenés bizonyára elsősorban a világháború következménye, amely a születések számában nagy visszaesést okozott, de megfigyelhető e korcsoport aránylagos sorvadása a semleges államokban is.

E korcsoport arányszáma állandóan a legkisebb maradt Franciaországban (minimum 1920: 22.7), a legnagyobb Németország 1870-es adata (43.5).

A fiataloknál tapasztalható csökkenő tendenciával szemben az öregkorúak részesedési arányszáma folytonos emelkedést mutat. 1860. óta, ameddig a 60 évesek és ennél idősebb korúak aránya a vizsgált államokban 7.5 volt, húszévenként az arányszám így emelkedett: 8.4, 9.2, 9.9.

A vizsgált országok közül az öregkorúak arányszáma a múlt évszázad közepe óta mindig Franciaországban volt a legnagyobb (1920-as maximum 13.7), éppúgy, amint a 15 éven aluli korcsoport itt állandóan a legkisebb arányszámot mutatta. Legkisebb volt az arányszám — szintén állandóan — az Amerikai Egyesült Államokban (1860-as minimum 4.3, hazánk ugyanezen időbeli, szintén igen minimális adata 4.4).

A 15—59 évesek átlagos részesedési arányszámának alakulásában a 20 éves időszakok adatai állandó tendenciát csak 1900-ig mutatnak, amely időpontig e korcsoport arányszáma fokozatosan 57.6-re esett, 1920-ban az arányszám 60.6-re emelkedett.

A három ismertett korcsoport arányszámainak értékelni tudása céljából szükségesnek tartjuk még megemlíteni, hogy Sundbärg szerint¹⁾ a standard-népességben az arányszámok a következők:

15 éven aluliak korcsoportja . . . 33.6%

15—59 évesek korcsoportja . . . 58.1%

60 évesek és idősebbek korcsoportja . . . 8.3%

Összehasonlítva a III. sz. táblázat arányszámait e standard arányszámokkal, megállapíthatjuk, hogy az 1840—1900. közötti időszakban a kormegoszlás jobban megközelítette a Sundbärg-féle ideális kormegoszlást, mint a népesség jelenlegi korösszetétele.

E. D. dr.

¹⁾ Sundbärg G.: Aperçus statistiques internationales. Stockholm. 1908.